

Inspektion av arkivvården vid Institutet för språk och folkminnets avdelning Språkrådet

Närvarande:

T.f. avdelningschef
IT-samordnare
Arkivkonsult
Kanslisekreterare

Från Riksarkivet:

Ian Fallenius, 1:e arkivarie

0 Inledning

Riksarkivet har överinseende över att statliga myndigheter fullgör sina skyldigheter enligt arkivlagen (1990:782) och ska därför enligt 5 § arkivförordningen (1991:446) regelbundet inspektera arkivvården. Riksarkivet genomförde därför den 7 december 2013 en inspektion hos avdelningen Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen.

Inspektionen omfattade alltså denna gång endast avdelningen Språkrådet på Alsnögatan 7, 7 tr., i Stockholm, men omfattade däremot även arkivet efter föreningen Svenska språknämnden, då handlingsoffentlighet gäller för handlingar från den verksamhet som tas upp i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), det vill säga prövning av anställnings- och arbetsvillkor och andra frågor som rör statligt reglerad anställning hos nämnden enligt lagen 1992:318. Enligt arkivlagen 2 § gäller lagen även för arkiv hos sådana organ till den del arkivet härrör från den verksamhet som avses i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen.

Språkrådets första föregångare startades 1944 som Nämnden för svensk språkvård, vilken 1974 fick namnet Svenska språknämnden. Verksamhet och personal hos föreningen Svenska språknämnden förstatligades den 1 juli 2006 (själva föreningen avvecklades först något år senare) och bildar efter sammanslagning med Sverigefinska språknämnden och Klarspråksgruppen avdelningen Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen (IFOS). Institutets generaldirektör samt avdelningarna för verksamhetsstöd och IT finns i Uppsala; verksamheten bedrivs vid avdelningar i Uppsala, Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå.

1 Ansvar och organisation

Arkivansvaret är delegerat till avdelningscheferna, vilket framgår av IFOS:s gemensamma arkivbeskrivning avsnitt 11, Ansvar för arkivverksamheten. Språkrådet nämns dock inte i institutets arkivbeskrivning som är från 2001. Att arkivansvaret åligger avdelningscheferna anses enligt uppgift även framgå av IFOS:s arbetsordning, fastställd

2012-03-22, där dock inget särskilt sägs om arkivvård; det som nämns i 9 § om access till arkivmaterial torde syfta på avdelningarnas olika samlingar.

Språkrådet förvarar även handlingar tillkomna före 2006, d.v.s. med proveniens hos Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden med föregångare. Fr.o.m. 1970-talet, då Svenska språknämndens sekretariat kom till, finns även handlingar rörande anställningar.

IFOS har övertagit en del teckenspråksfilmer, videokassetter och bilder från Sveriges dövas riksförbund. Originalen till dessa ska finnas hos IT-avdelningen, medan de exemplar som finns hos Språkrådet endast utgör kopior. En del av videomaterialet uppges dock endast finnas hos Språkrådet.

2 Styrdokument

IFOS saknar dokumenterad strategi och planering för bevarande av elektroniska handlingar enligt RA-FS 2009:1, 3 kap. Institutet har däremot en IT-strategi fastställd i GD-beslut 63/2010, i vilken bl.a. nämns ett antal utvecklingsområden för åren 2011-2015. Bland dessa ingår att utarbeta regler för arkivering och gallring av digitala filer, att utarbeta ett digitalt arkiv för institutets digitaliserade samlingar, att utbilda personal som har att förvalta det digitala arkivet, samt att inventera och vid behov konvertera äldre databaser och samla databaserna i central server.

3 Arkivbildning

Språkrådet började 2006 diarieföra ärenden enligt IFOS:s diarieplan i ärendehanteringssystemet ÄHS. Då språkfrågorna diarieförs på ett samlingsnummer så registreras i övrigt i praktiken endast administrativa ärenden. IFOS registrerar sedan den 1 januari 2012 handlingar i systemet P1 Diarium, med en gemensam löpnummerserie för hela myndigheten. Databasen förs i FileMaker på en server hos IT-avdelningen i Uppsala. Alla uppgifter i ÄHS har enligt uppgift migrerats till P1.

Språkrådet ger ut en egen rapportserie samt de två publikationerna "Klarspråk" och "Kieliviesti" (på finska); man har ännu inte skilt ut särskilda arkivexemplar av dessa (jfr. RA-FS 1991:1, ä.1997:4, 3 kap. 6 §).

4 Framställning och hantering av handlingar

4.1 Digitala handlingar

Några dokumenterade åtgärder för bevarande av elektroniska handlingar enligt RA-FS 2009:1, 4 kap. har inte vidtagits hos Språkrådet. IFOS har dock enligt uppgift genomfört en förstudie om ett centralt digitalt arkiv, där avdelningarnas filer kan bevaras.

Språkrådet har endast en filserver lokalt, andra servrar finns hos IT-avdelningen i Uppsala.

I diariesystemet P1 ska det nu även finnas kompletta elektroniska akter. Inkomna pappershandlingar skannas till PDF/A (men pappren bevaras tills vidare) medan handlingar som upprättats i Word eller Excel och tillförts diariet årligen ska konverteras till PDF/A av IT-avdelningen. Inkomna bilder sparas som JPEG.

Hos Språkrådet finns flera databaser: "Frågelådan" är man i färd med att konvertera från en MSSQL-databas till en MySQL. (Den version som finns på hemsidan är en export av vissa frågor.)

Svenska Språknämndens hemsida ska enligt uppgift fortfarande finnas intakt hos ett webbhotell. Den nuvarande hemsidan publiceras med verktyget imCMS hos imCode Partner AB; i detta finns enligt uppgift avpublicerade sidor kvar i databasen.

Språkrådet rapporterar i Contempus till ekonomisystemet Agresso, ekonomi-administrationen sköts i övrigt av avdelningen för verksamhetsstöd i Uppsala medan Agresso AB har driften av systemet. Löne- och personaladministration sköts i Palasso, med driften hos Statens servicecenter.

4.2 Pappershandlingar

Nämnden för svensk språkvårds protokoll, årsredovisningar m.fl. handlingar fr.o.m. förvaras i ett förråd på plan 5. Här finns även Språknämndens diariéer i liggare, pärmar med korrespondens från 1940- och 50-talen, nyordsregister i kortskåp och paketerade arkivexemplar av tryck.

5 Gallring

De flesta av IFOS:s tillämpningsbeslut till generella gallringsföreskrifter i RA-FS är inaktuella. Till RA:s föreskrifter om gallring av handlingar av tillfällig eller ringa betydelse; RA-FS 1991:6 (ä. och omtr. 1997:6), finns ett kanslibeslut 02/2001 avseende tillfälliga framställningar, förfrågningar och meddelanden m.m., vilket anses tillämpligt.

I samband med att den gamla hemsidan överförs till system för bevarande avser Språkrådet gallra nyhetsnotiser m.m. som inte hör till kärnverksamheten. Detta kan möjligen regleras med stöd av RA-FS 1991:6 (ä. och omtr. 1997:6), men myndigheten bör då först samråda med RA om detta.

6 Arkivredovisning

Arkiven hos Språkrådet är inte ordnade och arkivförteckning enligt RA-FS 1991:1 (ä. 2008:4) 6 kap. saknas. Språkrådet omnämns inte heller i IFOS:s arkivbeskrivning från 2001.

Arbete pågår inom IFOS med att ta fram en ny arkivredovisning. Det kommer att bli en för hela myndigheten gemensam arkivbeskrivning och klassificeringsstruktur (KS), men är ännu oklart hur själva förteckningen kommer att se ut. Avsikten är att KS även ska komma att användas för klassning av ärenden vid registreringen, men det hinns inte med från detta årsskifte.

7 Arkivförvaring

I ett förråd på plan 7 förvaras bl.a. diariet förda handlingar 2006-2011 samt en del handlingar från Språknämnden och Sveriges dövas riksförbund. Huvuddelen av arkiven efter Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden med föregångare förvaras i ett förråd på plan 5 i pärmar och tidskriftssamlare. Inget av förråden motsvarar de tekniska kraven på arkivlokaler enligt RA-FS 1994:6 (ä. och omtr.1997:3).

8 Sammanfattning

Hos avdelningen Språkrådet finns grundläggande brister i arkivvården på följande områden:

- Språkrådet saknar arkivbeskrivning och arkivförteckning enligt RA:s föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter; RA-FS 1991:1 (ä. 2008:4) 6 kap.
- Språkrådet saknar strategi och planering för bevarande av elektroniska handlingar enligt RA:s föreskrifter och råd om elektroniska handlingar; RA-FS 2009:1, 3 kap.
- Språkrådet saknar tillgång till förvaringsmiljö som motsvarar de tekniska kraven på arkivlokaler enligt RA:s föreskrifter och allmänna råd om planering, utförande och drift av arkivlokaler; RA-FS 1994:6 (ä. och omtr.1997:3).

I Rikssarkivet den 5 april 2013,

Ian Fallenius
1:e arkivarie